

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVROPA İNSAN HÜQUQLARI MƏHKƏMƏSİ

Birinci Bölmə

Mitrova və Savik Keçmiş Yuqoslaviya Respublikası Makedoniyaya qarşı

(Ərizə n° 42534/09)

QƏRAR

STRASBURQ

11.05.2016

Bu qətnamə yekun qərardır, lakin ona redaktə xarakterli düzəlişlər edilə bilər.

Mitrova və Savik Keçmiş Yuqoslaviya Respublikası Makedoniyaya qarşı işində,

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi (İkinci Seksiya) aşağıda qeyd olunan tərkibdə :

Ledi Bianku, *sədr*,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Guido Raimondi,
Kristina Pardalos,
Robert Spano,
Armen Harutyunyan,
Pauliine Koskelo, *hakimlər*,
və André Wampach, *katib müavini* ibarət Palatada,

19 yanvar 2016-cı il tarixdə qapalı müşavirə keçirərək aşağıdakı qərarı elan edir:

PROSEDUR

1. İş, İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasının ("Konvensiya") 34-cü maddəsinə əsasən xanım Spaska Mitrova ("birinci ərizəçi") və xanım Suzana Savik ("ikinci ərizəçi") tərəfindən, 20 iyul 2009-cu ildə Keçmiş Yuqoslav Respublikası Makedoniyaya qarşı yönəldilmiş ərizə (no. 42534/09) əsasında başlanmışdır. Hər iki ərizəçi Makedoniyalıdır. Birinci ərizəçinin, həmçinin, Bolqarıstan vətəndaşlığı vardır. Birinci ərizəçi ikinci ərizəçinin anasıdır.

FAKTLAR**I. İŞİN HALLARI**

2. Ərizəçilər müvafiq olaraq 1983 və 2007-ci il tarixlərdə anadan olmuşlar və Keçmiş Yuqoslav Respublikası Makedoniyada, Gevgeliyada yaşayırlar. Birinci ərizəçi ikinci ərizəçinin anasıdır. 15 oktyabr 2006-cı il tarixdə birinci ərizəçi cənab Savik ("ata") ilə nikaha daxil olmuşdur. 11 fevral 2007-ci il tarixdə ikinci ərizəçi anadan olmuşdur (qızları). 10 may 2007-ci il tarixdə Birinci İnstansiyanın Gevgeliya Məhkəməsi ("birinci instansiya məhkəməsi") nikahın ləğv edilməsi və ikinci ərizəçinin birinci ərizəçinin himayəsinə verilməsi barədə qərar qəbul etmişdir.

A. İkinci ərizəçinin atası ilə görüşləri

3. 31 may 2007-ci il tarixdə ata tərəfindən verilmiş şikayət əsasında Gevgeliya Sosial Müdafiə Mərkəzi ("Mərkəz") ikinci ərizəçinin atası ilə hər həftənin cümə günü iki saat müddətində birinci ərizəçinin mənzilində görüşməsi barədə qərar qəbul etmişdir. Qərar Mərkəz tərəfindən hər iki valideynin yaşayış vəziyyəti yoxlanıldıqdan və valideynlər arasında olan məsələ müzakirə edildikdən sonra qəbul edilmişdir.

4. Birinci ərizəçinin 08 və 29 iyul 2007-ci il tarixlər arasında ikinci ərizəçinin atası ilə təyin edilmiş dörd görüşündən imtina etməsi Cinayət Məcəlləsinin 198-ci maddəsinə əsasən cinayət məsuliyyəti yaratmışdır. Məhkəmə, uşağın azyaşlı

olmasını vurğulayaraq, birinci ərizəçinin müdafiəsini rədd etmişdir və birinci ərizəçini bir il müddətinə təxirə alınmaqla altı ay müddətinə həbs cəzasına məhkum etmişdir. Cəzanı təyin edərkən məhkəmə cinayətin ağırlığına və törədildiyi tərzə (qaydaya) ağırlaşdırıcı hallar kimi, o cümlədən, birinci ərizəçinin yaşına, cinayəti etiraf etməsinə, bundan əvvəl məhkumluğunun olmaması faktına, yaxşı davranışına və ailə vəziyyətinə yüngülləşdirici hallar kimi istinad etmişdir. Məhkəmənin fikrincə, dayandırılmış həbs cəzası birinci ərizəçinin təkrar cinayət törətməsinin qarşısını alacaq və ümumi olaraq cinayətin qarşısını almağa kömək edəcəkdir.

5. Birinci ərizəçinin Mərkəzin 31 may 2007-ci il tarixli qərarına əməl etməyərək ikinci ərizəçi ilə atasının 2007-ci ilin iyul və oktyabr ayları arasında görüşməsinə icazə verməməsi nəticəsində o, ikinci dəfə cinayət törətmiş hesab olunmuşdur və dayandırılmış həbs cəzasına məhkum edilmişdir (iki il müddətinə dayandırılmaqla, səkkiz ay müddətinə). Həmçinin, qərar qəti qüvvəsini aldıqdan sonra otuz gün ərzində ikinci ərizəçi ilə atanın görüşməsi üçün imkan yaradılması barədə birinci ərizəçiyə göstəriş verilmişdir. Bu göstərişə əməl edilmədiyi halda, məhkəmə vurğulamışdır ki, dayandırılma ləğv ediləcək və cəza icra ediləcəkdir. Məhkəmə, birinci ərizəçinin atanın təyin edilmiş görüş vaxtlarını nəzarətdə saxlaya bilməməsi, spirtli içki və narkotik vasitələrinin təsiri altında davranışlarının kəskin dəyişməsi, birinci ərizəçini, onun valideynlərini və uşağı bezdirərək narahat etməsi barədə müdafiəsini rədd etmişdir. Cəzanın təyin edərkən məhkəmə, *inter alia*, birinci ərizəçinin yaşına və yaşayış səviyyəsinə yüngülləşdirici hallar kimi istinad etmişdir. Hər iki hökm birinci ərizəçi, ata və Mərkəzin nümayəndəsi tərəfindən təqdim edilən bütün şifahi sübutlar dinlənildikdən sonra qəbul edilmişdir.

6. Bu sıradə, 21 noyabr 2007-ci il tarixdə Mərkəz ata ilə ikinci ərizəçinin görüşməsi üçün yeni yer və vaxt təyin etmişdir. Qərara alınmışdır ki, ata ilə ikinci ərizəçinin görüş saatları hər həftənin cümə günü dörd saata artırılсын və görüşlər birinci ərizəçinin mənzili əvəzinə Mərkəzdə həyata keçirilsin.

7. Birinci ərizəçi 2007-ci ilin noyabr və dekabr aylarında təyin edilmiş üç görüşə gəlməmişdir. 2008-ci ilin yanvar və mart aylarında iki dəfə ikinci ərizəçinin xəstə olması səbəbindən ata qızı ilə görüşə bilməmişdir.

8. 29 aprel 2008-ci il tarixdə Mərkəz birinci ərizəçi və atanın fikirlərini dinləmiş və işi araşdırmışdır. Mərkəz atanın daha uzun müddətli və daha sıx görüşlərlə bağlı xahişini qismən qəbul edərək ikinci ərizəçi ilə görüşlərin Mərkəzdə hər həftənin bazar ertəsi səhər saat 09:00-dan 16:00-dək olması barədə qərar qəbul etmişdir.

9. Mərkəz, daha sonra, atanın ikinci ərizəçi ilə 2008-ci ilin yanvar və mart ayları əvəzinə görüşə biləcəyi iki tarixə görüş təyin etmişdir (bax yuxarıda 13-cü bəndə). Birinci ərizəçiyə yeni görüş qaydalarına riayət edilməsi tapşırılmışdır. Birinci ərizəçiyə izah edilmişdir ki, qaydalara riayət edilmədiyi halda, cinayət məsuliyyətinə cəlb ediləcək və ikinci ərizəçi müvəqqəti olaraq atanın himayəsinə veriləcəkdir.

10. Birinci ərizəçi 29 aprel 2008-ci il tarixli qərarı icra etmədiyindən, 28 may 2008-ci il tarixdə Mərkəz 29 aprel 2008-ci il tarixli qərarın icra edilməsinə (Ailə Məcəlləsinin 14-cü maddəsinə əsasən qəbul edilmiş ayrıca qərar əsasında) razılıq vermişdir. Mərkəz qərara gəlmişdir ki, göstərişlərə əməl etməməsinin hansı

nəticələr verəcəyi barədə xəbərdar olmasına baxmayaraq, birinci ərizəçi uşağı təyin edilmiş dörd görüşə aparmamışdır.

11. Ata ikinci ərizəçi ilə görüş vaxtlarının nəzərdən keçirilməsini Mərkəzdən xahiş etmişdir. Birinci ərizəçi atanın xahişini müzakirə etmək üçün Mərkəzdə təyin edilmiş iclasa gəlməmişdir. 03 iyun 2009-cu il tarixdə Mərkəz qərar qəbul etmişdir ki, ata ilə ikinci ərizəçinin görüş günləri həftənin hər bazar ertəsindən çərşənbə axşamına (saat 09:00-dan saat 09:00-dək) müəyyən edilsin. Artırılmış müddət uşağın “yaşı və inkişaf mərhələsi... (ata ilə) davamlı münasibət, eləcə də, onların arasında emosional əlaqənin olması (uşağın) düzgün əqli və fiziki inkişafı üçün zəruri idi”.

B. Birinci ərizəçi barəsində olan cinayət prosesləri (K.br. 98/08)

12. 02 iyul və 17 dekabr 2007-ci il tarixdə barəsində qəbul edilmiş iki qərarın ardınca (bax yuxarıda 10 və 11-ci bəndlərə) 19 iyun 2008-ci il tarixdə dövlət ittihamçısı birinci ərizəçi barəsində cinayət təqibi başlamışdır. O, 29 aprel və 28 may 2008-ci il tarixli qərarlara əsasən, 02 iyun 2008-ci il tarixə təyin edilmiş görüşün həyata keçməsinə mane olmasına görə təqsirləndirilirdi.

13. Birinci ərizəçi 10 iyul 2008-ci il tarixli iclasda ifadə verməkdən imtina etmişdir. Birinci instansiya məhkəməsi atanın qızı ilə 28 aprel 2008-ci il tarixdə etibarən təyin edilən görüşlərin heç birində görüşə bilməməsi barədə ifadələrini dinləmişdir. Mərkəzin nümayəndəsi bildirmişdir ki, birinci ərizəçi Mərkəz tərəfindən 29 aprel 28 may 2008-ci il tarixlərdə qəbul edilmiş qərarları icra etmədiyi halda məsuliyyət daşdığı barədə məlumatlı olmasına baxmayaraq, qeyd edilən qərarları icra etməmişdir. Nümayəndə bildirmişdir ki, birinci ərizəçi Mərkəz tərəfindən qəbul edilmiş müvafiq qərarlarla təmin edilmişdir. Birinci instansiya məhkəməsinin eyni tarixli qərarına əsasən, işə baxan hakim İ.S. birinci ərizəçini təqsirli bilərək üç aylıq müddətə həbs edilməsi barədə qərar qəbul etmişdir. Məhkəmə, şifahi dinləmələrə və iş materiallarına, o cümlədən Mərkəz tərəfindən qəbul edilmiş 29 aprel və 28 may 2008-ci il tarixli qərarlara əsaslanmışdır. Məhkəmə müəyyən etmişdir ki, birinci ərizəçi məsuliyyət barədə xəbərdar edilməsinə baxmayaraq, bu qərarlara riayət etməmişdir. O, 28 may 2008-ci il tarixli icra qərarında müəyyən edilmiş 02 iyun 2008-ci il tarixədək və bu tarixdən sonrakı görüşlərdə qızını atası ilə görüşdürməmişdir. Məhkəmə daha sonra bildirmişdir ki, birinci ərizəçi məhkəmə iclasında hadisə ilə bağlı heç bir arqument irəli sürməyərək susduğundan, ərizəçinin müdafiəsini qiymətləndirə bilməmişdir.

14. Birinci ərizəçi şikayət vermişdir. 03 dekabr 2008-ci il tarixdə Skopye Apellyasiya Məhkəməsi apellyasiya şikayətini təmin etməmiş və aşağı instansiya məhkəməsinin qərarını qüvvədə saxlamışdır. Məhkəmə belə qərara gəlmişdir ki, birinci ərizəçinin 29 aprel və 28 may 2008-ci il tarixli qərarlarına əməl etməməsi barədə birinci instansiya məhkəməsinin gəldiyi nəticəsi düzgündür. Nəhayət, məhkəmə, birinci instansiya məhkəməsinin həbs cəzasının təyin edilməsi ilə bağlı əsaslarını düzgün hesab etmişdir.

15. 18 fevral 2009-cu il tarixdə birinci ərizəçi qanuni qüvvəyə minmiş qərarın növbədən kənar baxılması üçün Ali məhkəməyə müraciət edərək apellyasiya məhkəməsində irəli sürdüyü arqumentləri təkrarlamışdır. 05 may 2009-cu il tarixdə Ali Məhkəmə ərizəni rədd edərək qeyd etmişdir ki, aşağı məhkəmələr toplanılmış sübutlar əsasında faktlara düzgün qiymət vermişdir. Bununla əlaqədar aşağı

məhkəmələr prosesual qaydaları düzgün tətbiq etmiş və qərarlarını məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmiş sübutlara əsaslandırmışdır.

16. 10 mart 2009-cu il tarixdə birinci ərizəçinin cəzaçəkmə müəssisəsinə gəlməsi tələb olunmuşdur. 13 mart 2009-cu ildə birinci instansiya məhkəməsi ikinci ərizəçinin xəstə olması səbəbindən cəzanın icrasını 14 iyun 2009-cu il tarixə təxirə salmışdır. Birinci ərizəçi 30 iyul 2009-cu il tarixdən etibarən cəzasını çəkməyə başlamışdır, və 08 oktyabr 2009-cu il tarixdə azadlığa buraxılmışdır.

C. Uşağın himayəyə verilməsi və birinci ərizəçinin uşaqla həbsdə və həbsdən sonraki görüş hüququ

17. 09 iyul 2009-cu il tarixdə Mərkəz ikinci ərizəçini atanın on beş günlük himayəsinə vermişdir.

18. Birinci ərizəçi cəzasını çəkməyə başladığı ilk gün, 30 iyul 2009-cu il tarixdə, Mərkəz atanın xahişi və Ailə Qanununun 87-ci maddəsinin 6-cı bəndinə (bax aşağıda 54-cü bəndə) əsasən ikinci ərizəçini müvəqqəti olaraq atasının himayəsinə vermişdir. Qərara əsasən, birinci ərizəçi 15 iyun 2009-cu ildən etibarən atası ilə heç bir təyin edilmiş görüşə ikinci ərizəçini aparmamışdır. Bu tarixdən sonra, ikinci ərizəçinin davamlı müalicə alması tələb olunan zəyif sağlamlığının olmasına baxmayaraq, ərizəçilər gizlənməyə başlamışlar. Qərada daha sonra birinci ərizəçinin həbsinə istinad edilmişdir. Qərada birinci ərizəçiyə münasibətdə ikinci ərizəçi ilə görüş hüququ müəyyən edilməmişdir.

19. 06 oktyabr 2009-cu ildə birinci ərizəçi Mərkəzdən ikinci ərizəçi ilə görüşmək üçün icazə verilməsini xahiş etmişdir. Hökumətə əsasən, azadlıqlığa buraxıldıqdan sonra, Mərkəz onu müsahibəyə dəvət etmişdir. Buna baxmayaraq belə görünür ki, ərizəçi bu dəvəti almamış, və beləliklə də, müsahibəyə gəlməmişdir.

20. Ərizəçilərin dediklərinə əsasən, birinci ərizəçinin ikinci ərizəçi ilə görüş vaxtlarının müəyyən edilməsi üçün ərizəçinin vəkili Mərkəzə müraciət etmişdir. Bu cür qərarlar qanuna əsasən hər iki valideynlə Mərkəz nümayəndələri tərəfindən müsahibə edildikdən sonra qəbul edildiyindən Mərkəz xahişi rədd etmişdir.

21. 04 yanvar 2010-cu il tarixdə birinci ərizəçi görüş hüquqlarının müəyyən edilməsi ilə əlaqədar Mərkəzə müraciət etmişdir. Buna cavab olaraq Mərkəz, ərizəçidən iki dəfə qızı ilə görüş yerini və vaxtını seçməsinə tələb etmişdir.

22. Hökumətin bildirdiklərinə əsasən, birinci ərizəçi 29 yanvar 2010-cu il tarixdə qızı ilə görüş günlərinin müəyyən edilməsi ilə bağlı qərar qəbul edilməsi üçün birinci instansiya məhkəməsinə müraciət etmişdir. Xahişində qızı ilə görüş yeri və vaxtını göstərdiyindən Mərkəz 10 fevral 2010-cu il tarixli qərarı ilə görüş hüquqlarını hər həftənin cümə günü 10:00-dan 15:00-dək müəyyən etmişdir.

23. 19 fevral 2010-cu ildə birinci ərizəçi öz qızı ilə görüşmüşdür.

24. Birinci ərizəçi tərəfindən 05 mart 2010-cu il tarixdə birinci instansiya məhkəməsinə verilmiş ərizəyə əsasən, 10 fevral 2010-cu il tarixli qərar Mərkəz tərəfindən qəbul edilmiş 17 mart 2010-cu il tarixli yeni qərar ilə dəyişdirilmişdir. Bu

qərara əsasən, ikinci ərizəçi hər ayın ikinci həftə sonu cümə günü 15:00-dan bazar ertəsi 09:00-dək birinci ərizəçi ilə qalmasına icazə verilmişdir.

D. İkinci ərizəçinin himayəyə verilməsi ilə bağlı məhkəmə prosesləri

25. 15 oktyabr 2010-cu il tarixdə birinci instansiya məhkəməsi ata ilə birinci ərizəçinin izahatlarını dinləyərək və hər iki valideynin uşağa baxmaq üçün yetərli potensialının olması barədə ekspertin 25 avqust 2009 və 05 fevral 2010-cu il tarixli rəylərini nəzərə alaraq, atanın ərizəsini rədd etmişdir. Məhkəmə, həmçinin, Mərkəzin sosial nümayəndələri tərəfindən tərtib edilmiş birinci ərizəçinin uşağa qayğı göstərmək üçün yetərli potensiala malik olduğu, lakin davamlı olaraq uşağın atası ilə görüşməsinə mane olması barədə 29 sentyabr 2009-cu il tarixli rəyini də qəbul etmişdir. Onlar, birinci ərizəçinin valideynlik hüquqlarının məhdudlaşdırılması üçün məhkəməyə müraciət etməmişlər, çünki uşağın maraqlarını və hüquqlarını müdafiə etmək üçün digər vasitələr mövcud idi. Onlar, daha sonra, iddia etmişlər ki, birinci ərizəçi işdə iştirak edən hər bir tərəfə münasibətdə təhqir edən sözlərdən istifadə etmişdir, və özünü heç bir əsas olmadan mövcud olan sistemin qurbanı kimi təsvir etmişdir. Bu səbəbdən də, ekspertlər onun davranışlarını düzgün hesab etməmişlər. Ekspertlərin gəldiyi nəticəyə əsasən, belə vəziyyət ikinci ərizəçi üçün əlverişli mühit hesab olunmurdu. Mövcud olan bütün məlumatlara əsaslanaraq, Mərkəzin sosial əməkdaşları uşağın yüksək maraqları naminə ikinci ərizəçinin atasının himayəsinə verilməsinin tövsiyə etmişlər. Belə olan halda uşaq hər iki valideynlə əlaqəni saxlamağa davam edəcəkdir.

26. Yuxarıda qeyd edilən faktları nəzərə alaraq, (bax 7-32-ci bəndlərə), məhkəmə hesab etmişdir ki, birinci ərizəçi təyin edilmiş görüşlərdə atanın qızı ilə görüşməsinə uzun müddət ərzində mane olmuşdur. O, atadan fərqli olaraq, cavabdeh Dövlət orqanları ilə əməkdaşlıq etməmiş və ya hər hansı anlayış göstərməmişdir. Onun keçmiş davranışları Hökumətə inamının olmaması və atası ilə gərgin əlaqələrin olmasının nəticəsi idi, lakin bu, onun uşağa qayğı göstərmək qabiliyyətinə təsir etməmişdir. Bununla əlaqədar məhkəmə aşağıdakıları bildirmişdir:

“Məhkəmə, [Mərkəzin sosial əməkdaşlarının] rəyini nəzərə alaraq hesab etmişdir ki, uşağın yaşı (azyaşlı) və hazırkı inkişaf səviyyəsi baxımından onun ananın himayəsinə verilməsi uşağın yüksək maraqlarına xidmət edəcəkdir. Ata uşaq ilə şəxsi əlaqə və birbaşa təmas saxlaya bilər. Məhkəmə, həmçinin, məhkəmə prosesləri nəticəsində tərəflərin uşaq ilə əlaqə saxlamaq naminə qarşılıqlı ünsiyyətə ehtiyacın olmasını anladıklarını nəzərə almışdır. Onlar...uşaq ilə ünsiyyət üçün aralarında razılığa gəlmişdir... Bununla bağlı, valideynlər arasında istədikləri zaman uşağın maraqlarına zidd olmadığı təqdirdə şəxsən razılıq əldə etmək imkanı olacaqdır. “

27. 07 mart 2011-ci il tarixdə, qərar qəti qüvvəsini aldıqdan sonra, Mərkəz, atanın uşaq ilə görüş hüquqlarını müəyyən edərək cümə (saat 15:00) və bazar ertəsi (09:00) günləri arasında hər ayın ikinci və dördüncü həftə sonu qızı ilə görüşməyə icazə vermişdir.

28. 01 mart 2012-ci il tarixdə Ali Məhkəmə ata tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətini “faktiki halların müəyyən edilməsinə baxmayaraq, maddi hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməməsi” əsasları ilə təmin etmişdir. Məhkəmə, aşağı

instansiya məhkəmələrinin qərarlarını ləğv edərək uşağı atanın himayəsinə vermişdir. Daha sonra birinci ərizəçinin üzərinə 2.000 makedoniya dinarı (təxminən 30 avro) məbləğində alimentin ödənilməsi öhdəliyi qoyulmuşdur. Mərkəzin 31 may və 21 noyabr 2007-ci il tarixli qərarlarının birinci ərizəçi tərəfindən icra edilmədiyinə, üç dəfə məhkum olduğu faktına, o cümlədən “səlahiyyətli və cavabdeh orqan” kimi Mərkəzin rəyinə əsaslanaraq, məhkəmə qərara gəlmişdir ki, birinci instansiya məhkəməsinin uşağın himayəyə verilməsi ilə bağlı 10 may 2007-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsi üçün əsaslar vardır. Ailə Qanununun 8, 45, 47, 76 və 80 maddələrinə istinad edərək Ali Məhkəmə, *inter alia*, aşağıdakıları qeyd etmişdir:

“ Qərar qəbul edən hazırkı məhkəmə hesab edir ki, 10 may 2007-ci il tarixli qərara əsasən, uşağın himayəyə verilməsi [birinci ərizəçiyə] nəticəsində uşaq hər iki valideynləri tərəfindən qayğı almaq fundamental hüququnundan məhrum edilmişdir. Bu, qərarın (10 may 2007-ci il tarixli) ləğv edilməsi və uşağın [atanın] himayəsinə verilməsi üçün fundamental, ən vacib və həlledici əsaslardır. Məhkəmə qeyd edir ki, aşağı instansiya məhkəmələri işin hallarının dəyişməsinə və Mərkəzin ekspert rəyini heç bir qanuni və ağılabatan əsas olmadan nəzərə almamışlar. Hazırkı məhkəmə, aşağı instansiya məhkəmələrinin gəldiyi nəticəsindən fərqli olaraq hesab edir ki, ... hər iki valideyn ilə ünsiyyətin saxlanılması, və inkişafı baxımından [ataya] himayənin verilməsi azyaşlı S.-in yüksək maraqlarına xidmət edəcəkdir.

Məhkəmə daha sonra hesab etmişdir ki, aşağı instansiya məhkəmələri tərəfindən ərizəçinin [ikinci ərizəçinin üzərində] himayənin müəyyən edilməsi barədə iddia tələbinin rədd edilməsinin səbəbi, xüsusilə, uşağın üç il və səkkiz aylıq olması və bu yaşda bioloji bağlı olduğu anası ilə birgə yaşaması yeganə müvafiq hüquqi əsas kimi qəbul edilə bilməməsidir. Uşağın yaşı əlbəttə ki, vacib əsasdır, lakin bu əsas həlledici hesab oluna bilməz. Uşağın hansı valideynlə birgə yaşamasını müəyyən edən məhkəmə qərarı valideynlərin şəxsiyyəti; uşaq ilə bağlı hüquq və vəzifələrinə münasibətdə fikirləri; uşağın, hər iki valideynə münasibətdə hüquqları və maraqları; və sağlam mənəvi və fiziki inkişaf üçün mühüm olan mühitə ehtiyacın olması kimi fatklardan asılı olmalıdır.”

29. Qərar ərizəçiyə 18 iyun 2012-ci il tarixdə çatdırılmışdır.

E. Hadisələrin sonrakı gedişatı

30. Birinci ərizəçinin vermiş olduğu ərizəyə əsasən, 12 iyul 2012-ci il tarixdə Mərkəz qızı ilə ünsiyyətin müddətini müəyyən etmişdir. Qərara əsasən, birinci ərizəçi ikinci ərizəçi ilə bazar ertəsindən cümə gününədək birgə yaşamalıdır. Hər iki valideynə qızları ilə on günlük yay və beş günlük qış tətili icazə verilmişdir. Bundan başqa, qərar uşağın dini və ailə bayramlarında hansı valideynlə yaşaması da müəyyən edilmişdir.

31. Qeyri-müəyyən tarixdə, birinci ərizəçi birinci instansiya məhkəməsinə müraciət edərək ikinci ərizəçinin himayəsinə verilməsini xahiş etmişdir. Birinci instansiya məhkəməsi ərizəni təmin etmiş və uşağın birinci ərizəçinin himayəsinə verilməsi barədə qərar qəbul etmişdir. 13 mart 2014-cü il tarixdə qərar ləğv

edilmişdir. Himayə ilə bağlı iddia hələdə birinci instansiya məhkəməsində baxılmaqdadır.

HÜQUQI MƏSƏLƏLƏR

KONVENSIYANIN 8-CI MADDƏSİNİN İDDIA EDİLƏN POZUNTUSU

63. Ərizəçilər birinci ərizəçi barəsində həbs cəzası tətbiq edilən 10 iyul 2008-ci il tarixli qərardan şikayət etmişlər. Onlar, həmçinin, şikayət etmişlər ki, Mərkəz ərizəçinin həbsdə olduğu və həbsdən sonrakı bir neçə ay müddətində uşağı ilə görüş hüquqlarını müəyyən edə bilməmişdir və Ali Məhkəmənin qərarı ilə ikinci ərizəçinin himayəyə verilməsinin ləğv edilməsi onların Konvensiyanın 8-ci maddəsinə əsasən hüquqlarını pozmuşdur.

B. İşin mahiyyəti

1. Tərəflərin izahatları

(a) Hökumət

66. Hökumət bildirmişdir ki, ərizəçi, Mərkəz tərəfindən atası ilə ünsiyyət hüququ olan uşağın yüksək maraqlarının müdafiəsi üçün zəruri olan tədbirlərin görülməsinə səbəb olan Mərkəzin qərarlarına riayət etməmişdir. Birinci ərizəçinin təqsirli bilinib həbs cəzasına məhkum edildiyi cinayət prosesləri məhz bununla əlaqəli olmuşdur. Ərizəçinin əvvəlki cinayətlərə görə məhkum edildiyi və dayandırılmış həbs cəzasının yetərli olmaması faktını nəzərə alaraq, təyin edilən cəza mütənasib olmuşdur.

67. Birinci ərizəçi həbsdə olduğu və həbsdən azad edildiyi dövrdən sonra əməkdaşlıq etməkdən imtina etmişdir. Beləliklə, o, ikinci ərizəçi ilə görüş (ünsiyyət) hüquqlarını müəyyən etmək üçün Mərkəzin 06.10.2009 və 04.01.2010-cu il tarixli ərizələrlə bağlı cavab və bildirişlər də daxil olmaqla, hər hansı yazışmanı qəbul etməkdən imtina etmişdir. Mərkəz, hər bir halda, ərizələr hər hansı xüsusi detallar ehtiva etmədiyindən onlarla bağlı qərar qəbul edə bilməzdi. Birinci ərizəçi detallı ərizəni (29.01.2010) təqdim etdikdən sonra Mərkəz, onun görüş (ünsiyyət) hüquqlarını müəyyən etmişdir.

68. Nəhayət, Ali Məhkəmənin 01 mart 2012-ci il tarixli qərarı ikinci ərizəçinin atasının himayəsinə verilməsi üçün müvafiq və yetərli səbəblərdən ibarət idi. Qeyd edilən qərar, valideynlərə qızları ilə görüş (ünsiyyət) hüquqlarını müəyyən etmək üçün mane olmamışdır, çünki belə bir razılaşma uşağın yüksək maraqlarına xidmət edəcəkdir. Mərkəz 12 iyul 2012-ci il tarixli qərarını, ikinci ərizəçi ilə görüş (ünsiyyət) hüququnu müəyyən etmək üçün valideynlərin razılığa gəlməsi əsası ilə qəbul etmişdir. O vaxtdan etibarən uşaq hər iki valideynlə daimi görüşmüşdür və hər iki tərəfdən buna maneə olmamışdır. Beləliklə də, Hökumət bildirmişdir ki, Konvensiyanın 8-ci maddəsi üzrə ərizəçilərin hüquqları pozulmamışdır.

(b) Ərizəçilər

72. Ərizəçilər iddia etmişlər ki, Məhkəmədə qaldırılmış bütün şikayətlər Mərkəzin qərəzli və birtərəfli yanaşmasından irəli gəlmişdir. Mərkəzin bütün qərarları atanın vəsatətləri üzrə qəbul olunmuş, halbuki birinci ərizəçinin vəsatətləri üzrə heç bir qərar qəbul edilməmişdir. Bundan başqa, Mərkəz birinci ərizəçini 29.04.2008-ci il tarixli və 03.06 və 30.07.2009-cu il tarixli qərarları ilə təmin etməmişlər. 29 aprel 2008-ci il tarixli qərar valideynlərin münasibətlərinin bir neçə ay yaxşı olduğu və birinci ərizəçinin beş ay müddətində (2007-ci ilin dekabr ayından 2008-ci ilin may ayınadək) Mərkəz tərəfindən müəyyən edilmiş görüşlərə tamamilə riayət etdiyindən sonra qəbul edilmişdir. Bundan əlavə, Mərkəzin üzərində məhkəmə nəzarətinin olması səmərəsiz olmuşdur. Mərkəzin uşağın anası ilə yaşaması barədə qərarı (bax yuxarıda 40-cı bəndə) Ali Məhkəmənin qərarı ilə ləğv edilərək uşağın atanın himayəsinə verilməsi qərara alınmışdır. Eynilə, Mərkəzin himayə hüquqlarını müəyyən edən 30 iyul 2009-cu il tarixli qərarı məhkəmənin boşanma icraatı zamanı qəbul edilmiş 10 may 2007-ci il tarixli qərarına zidd olmuşdur.

73. Hazırkı işdən görüldüyü kimi, milli qanunvericilik heç bir aydın qanuni əsas və effektiv məhkəmə nəzarəti olmadan Mərkəzə Konvensiyanın 8-ci maddəsi ilə qorunan hüquqlara müdaxilə etmək üçün müstəsna səlahiyyət vermişdir. Belə bir sistem hazırkı işdə olduğu kimi, qeyd edilən səlahiyyətləri həyata keçirərkən sui-istifadə üçün böyük potensial yaratmışdır.

*2. Məhkəmənin qiymətləndirməsi***(a) Ümumi prinsiplər**

77. Məhkəmə bir daha xatırladır ki, 8-ci maddənin məqsədi mahiyyət etibarını ilə şəxsi, dövlət orqanlarının qanunsuz müdaxilələrindən müdafiə etməkdən ibarətdir. Lakin bu maddə dövlətin üzərinə sadəcə bu cür müdaxiləyə yol verməmək vəzifəsi qoymur: bu əsas neqativ öhdəlikdən əlavə, həm də şəxsi və ya ailə həyatına real olaraq hörmət edilməsi hüququndan irəli gələn pozitiv öhdəliklər də mövcuddur. Bu öhdəliklər hətta fərdlərin öz aralarındakı münasibətlər sahəsində də şəxsi həyata hörmətin təmin edilməsi üçün nəzərdə tutulan tədbirlərin görülməsini özündə ehtiva edə bilər. Dövlətin pozitiv öhdəliklərinə gəldikdə isə, Konvensiyanın 8-ci maddəsi uşağı ilə qovuşdurulması məqsədilə tədbirlərin görülməsi üçün valiydenlik hüququnu, o cümlədən, iki valideyn arasında münaqişə vəziyyətində milli hakimiyyət orqanlarının tədbirlər görməsi öhdəliyini özündə ehtiva edir. Halbuki, milli hakimiyyət orqanları tərəfindən boşandıqdan sonra ayrı yaşayan valideynin uşağı ilə qovuşmaq və ya görüşmək üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi öhdəliyi mütləq deyildir. Bu tədbirlərin mahiyyəti və dərəcəsi hər işin faktiki hallarından asılı olacaqdır, lakin iş üzrə tərəflərin anlayışı və əməkdaşlığı vacib elementlərdən biri olaraq qalır. Məsələn, hər hansı bir çətinlik yarandığı halda, əməkdaşlıq olmadığında səlahiyyətli dövlət orqanları adekvat sanksiyalar tətbiq etməlidir, və məcburi tədbirlərin bu cür həssas sahədə tətbiq olunması nə qədər arzu olunmaz olmasına baxmayaraq,

uşağı ilə yaşayan valideyn tərəfindən açıq-aşkar qanunsuz hərəkətlərin qarşısının alınması üçün sanksiyaların tətbiqi istisna edilə bilməz. Nəhayət, tətbiq edilən tədbirin adekvatlığı onun həyata keçirilməsinin cəldiyi ilə qiymətləndirilməlidir.

78. Qəti qüvvəyə minmiş qərarın icrası daxil olmaqla, valideynlik vəzifələri ilə bağlı məhkəmə prosesləri uşaq ilə birgə yaşamayan valideyn arasında bərpa edilə bilməyən nəticələr yarada biləcəyini nəzərə alaraq, operativ həll edilməsini tələb edir (bax *Maumousseau and Washington v. France*, no. 39388/05, § 83, 6 December 2007).

79. Bu müddəyə əsasən Dövlətin pozitiv və neqativ öhdəliklərinin arasındakı sərhədləri dəqiq müəyyən etmək mümkün deyildir (bax *Gnahoré v. France*, no. 40031/98, § 59, ECHR 2000-IX). Valideylərin maraqları, xüsusilə uşaqları ilə müntəzəm olaraq görüşməkləri (ünsiyyətdə olmaqları), müxtəlif maraqların balanslaşdırılması zamanı fakt olaraq qalır.

(b) Bu prinsiplərin hazırkı işə tətbiqi

(ii) Ərizəçilərin Konvensiyanın 8-ci maddəsi ilə qorunan ailə həyatına hörmət hüquqlarının iddia edilən pozuntusu

82. Məhkəmə bir daha təkrarlayır ki, valideyn ilə uşağın bir-birinin münasibətlərindən qarşılıqlı zövq alması Konvensiyanın 8-ci maddəsi mənası baxımından fundamental elementinin əsasını təşkil edir. Bu səbəbdən də, bu maddə ərizəçilər tərəfindən mübahisə edilən məsələyə tətbiq edilməlidir.

83. İşin faktları ilə bağlı Məhkəmə qeyd edir ki, birinci instansiya məhkəməsi 10 may 2007-ci il tarixli qərarı ilə valideynlər arasında nikahı ləğv etmiş və üç aylıq olan uşağı birinci ərizəçinin himayəsinə vermişdir. Boşanmadan sonra Mərkəz digər valideynin himayə hüquqlarını müəyyən etmişdir. Sosial mərkəzin valideynlik hüquqları ilə bağlı məsələləri həll etmək səlahiyyəti qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olmuşdur (bax yuxarıda 49 və 53-cü bəndlərə - Ailə Qanununun 76 və 83-cü maddələri); himayə (bax yuxarıda 50 və 54-cü bəndlər – Ailə Qanununun 78 və 87-ci maddəsi); və boşanmış valideynlər görüş hüquqları ilə razılığa gəlmədiyi halda (bax 51-ci bəndə - Ailə Qanunu 79-cu maddə). Mərkəz uşağın üzərində himayəsi olmayan valideynin görüş hüquqları ilə bağlı doqquz qərar qəbul etmişdir. Bütün qərarlar, ana da daxil olmaqla, üzərində himayəsi olmayan valideynin vəsatəti əsasında qəbul edilmişdir. Belə bir təcrübə Ailə Qanununun 79-cu maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun olmuşdur. Ərizəçilərin iddia etdiyi kimi, Məhkəmə, himayəsi olmayan valideynin görüş hüquqlarını müəyyən etmək üçün Mərkəzin, *ex officio*, səlahiyyətinin olmasından əmin deyildir (bax yuxarıda 70-ci bəndə). Belə bir səlahiyyət, nə qüvvədə olan qanunvericiliyə, nə də ki, hər hansə milli təcrübəyə uyğun olmamışdır. Ərizəçilərin bununla bağlı arqumentləri Mərkəzin, Ailə Qanununun 78-ci maddəsində nəzərdə tutulduğu kimi oş təşəbbüsü ilə himayə məsələlərini həll etmək səlahiyyətinin olmasından ibarət idi. Ərizəçilərin öz müşahidələrində (31 may və 21 noyabr 2007, eləcə də 29 aprel 2008) istinad etdiyi Mərkəzin atanın görüş hüquqlarını müəyyən edən qərarı, ata tərəfindən verilmiş ərizə əsasında qəbul

edilmişdir (bax yuxarıda 9, 12 və 14-cü bəndlərə). Ərizəçilərin iddia etdikləri kimi, həmin vəsatətlərin yetərli spesifik detallardan ibarət olmaması Mərkəzin valideynlərin görüş hüquqlarının müəyyən etmək üçün, *ex officio*, səlahiyyətli orqan olması kimi şərh edilməməlidir.

84. Atanın ikinci ərizəçiyə münasibətdə görüş hüquqlarını müəyyən edən birinci qərar 31 may 2007-ci il tarixdə qəbul edilmişdir. Qeyd edilən qərara əsasən, ataya hər həftənin cümə günü iki saat müddətinə ananın mənzilində qızı ilə görüşməyə icazə verilmişdir.

85. Birinci ərizəçi bu qərara riayət etməmişdir. Birinci ərizəçi tərəfindən atanın uşağı ilə görüşməsi üçün 2007-ci ilin iyun ayında təyin edilmiş dörd görüşlərdən imtina etməsi birinci instansiya məhkəməsinin 02 iyul 2007-ci il tarixli qərarına əsasən onun məhkum edilməsinə səbəb olmuşdur (bax yuxarıda 10-cu bəndə). Cinayət işi üzrə məhkəmə prosesləri Apellyasiya baxışında olan zaman, birinci ərizəçi, Mərkəzin 31 may 2007-ci il tarixli qərarının icrasına atanın uşağı ilə 2007-ci ilin iyul və oktyabr ayları arasında təyin edilən görüşlərin həyata keçməsinə mane olmuşdur. Bunun nəticəsində birinci ərizəçi təkrarən 17 dekabr 2007-ci il tarixdə məhkum edilmişdir (bax yuxarıda 11-ci bəndə). Hər iki proseslərdə birinci ərizəçiyə, onu bu cinayəti təkrar törətməsinin qarşısını almaq məqsədilə dayandırılmış həbs cəzası təyin edilmişdir. Hər iki məhkəmə proseslərində birinci ərizəçinin təqsirli bilinməsi və məhkum edilməsi Skopye Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən qüvvədə saxlanılmışdır.

86. Belə olan halda, 21 noyabr 2007-ci il tarixdə Mərkəz yeni qərar qəbul edərək, ata ilə qızın görüş günlərinin vaxtını artırmışdır. Mərkəz valideynlər arasında münasibətlərin gərgin olmasını bildirmişdir və qərarlarını “uşağın hüquqlarını müdafiə... ehtiyacının olması” ilə əsaslandırmışdır. Birinci ərizəçi 2007-ci ilin noyabr və dekabr aylarına təyin edilmiş üç görüşlərdə iştirak etməmişdir (bax 13-cü bəndə).

87. 29 aprel 2008-ci il tarixdə Mərkəz yeni qərar qəbul edərək “[uşağın] birgə yaşamadığı valideyni ilə emosional əlaqəsinin gücləndirilməsi” və “[ikinci ərizəçinin] atası ilə görüş hüququnun müdafiə edilməsi” məqsədilə görüş vaxtının miqdarını artırmışdır. Qərar, bu qərara riayət edilmədiyi halda, birinci ərizəçinin cinayət təqibinə məruz qalması və himayə hüquqlarının ləğv edilməsi təhlükəsinin olmasını müəyyən etmişdir.

88. Birinci ərizəçi 29 aprel 2008-ci il tarixli qərara riayət etməmişdir. Birinci ərizəçinin bu qərara riayət etməməsi nəticəsində Mərkəz, müvafiq qanunvericiliyə uyğun olaraq, inzibati icraya başlamışdır. Bununla əlaqədar Mərkəz 28 may 2008-ci il tarixli qərar qəbul etmişdir. Qeyd edilən qərara əsasən, birinci ərizəçiyə uşağı 02 iyun 2008-ci il tarixə Mərkəzdə təyin edilmiş görüşə (atasını görmək üçün) aparması göstərişi verilmişdir (bu göstərişə riayət etmədiyi halda isə cinayət təqibi riski yaranırdı). Qərarla təmin edilməsinə baxmayaraq birinci ərizəçi bu qərarı da icra etməmişdir.

89. 28 may 2008-ci il tarixli qərara riayət etməməsi nəticəsində, birinci ərizəçi cinayət təqibinə məruz qalmış (19 iyun 2008-ci il) və üçüncü dəfə məhkum edilmişdir (10 iyul 2008-ci il). Bu qərar atanın, Mərkəzin sosial nümayəndəsinin və birinci ərizəçinin ifadələri alındıqdan sonra qəbul edilmişdir. Birinci instansiya məhkəməsi birinci ərizəçini üç aylıq həbs cəzasına məhkum etmişdir. Cəzanı təyin edərkən məhkəmə birinci ərizəçinin əvvəlki məhkumluğuna və barəsində olan dayandırılmış həbs cəzası onu bu cinayəti təkrarən törədilməsinin qarşısını almaması faktına istinad etmişdir. Birinci ərizəçinin barəsində qəbul edilmiş qərar Apellyasiya və Ali Məhkəmələri tərəfindən qüvvədə saxlanılmışdır. Məhkəmələr birinci ərizəçinin arqumetlərini araşdırmış və əsassız olduğundan onları rədd etmişdir.

92. Birinci ərizəçinin atanın qızı ilə ünsiyyət hüquqlarından istifadə etməsinə mane olması atanın mülki məhkəmələrə müraciət etməsinin əsas səbəbi olmuşdur. Qeyd edilən məhkəmə prosesləri 2008-ci ilin avqust ayında, yəni birinci ərizəçinin təqsirli bilindiği və həbs cəzasında məhkum edildiyindən sonra keçirilmişdir. Bu proseslərə baxıldığı zaman, 09 iyul 2009-cu il tarixdə Mərkəz, Ail Qanununun 87-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq ataya müvəqqəti himayə hüququ vermişdir (on beş günlük). Birinci ərizəçinin ata ilə qızı görüşməsinə mane olmasını nəzərə alaraq, Mərkəz, ata tərəfindən verilmiş iddia üzrə himayə ilə bağlı məhkəmə prosesləri başa çatmamış ataya müvəqqəti himayə hüququ vermişdir. Qərar, Ailə Qanununun 87-ci maddəsinin 6-cı bəndinə əsasən 30 iyul 2009-cu il tarixdə, yəni birinci ərizəçinin həbs cəzasını çəkməyə başladığı ilk gün qəbul edilmişdir.

93. Birinci ərizəçi 08 oktyabr 2009-cu il tarixədək həbsdə saxlanılmışdır (iki ay və doqquz gün). Bu baxımından Məhkəmə təkrarən qeyd edir ki, həbs, bütün digər azadlıqdan məhrum etmə tədbirləri kimi, təbiəti etibari ilə şəxsin ailə və şəxsi həyatı üçün məhdudiyətlər doğurur. Şəxsin ailə həyatına hörmət olunması hüququnun əsas tərkib hissəsi kimi, dövlət penitansiar xidməti yaxın ailə üzvləri ilə təmasın saxlanması ehtiyacının təmin olunmasına imkan verir və lazım olduqda, yardım edir.

94. Məhkəmə bildirir ki, ərizəçinin həbsdə olduğu dövr ərzində ərizəçilər arasında birbaşa görüş olmamışdır. Halbuki, həbs zamanı birinci ərizəçinin Mərkəz daxil olmaqla, müvafiq orqanlara uşağı ilə görüşməsinə icazə verilməsi barədə vəsatətlə müraciət etdiyi nə iddia edilir, nə də ki, hər hansı dəlillə sübuta yetirilir. Belə bir vəsatətin olmadığı halda, Mərkəzin öz təşəbbüsü ilə bununla əlaqəli ərizəçilərin hüquqlarını müəyyən etmək səlahiyyəti olmamışdır (bax yuxarıda 83-cü bəndə).

95. Həbsdən azad edilmədiyindən əvvəl (06 oktyabr 2009-cu il) və azadlığa buraxıldıqdan sonra (04 yanvar 2010-cu il), birinci ərizəçi Mərkəzə görüş ilə bağlı iki vəsatət vermişdir (Mərkəzin nümayəndələri ilə müsahibə etməsindən imtina etməsi nəticəsində bu vəsatətlərə baxılmamışdır). 29 yanvar 2010-cu il tarixdə təqdim etmiş olduğu heç bir xüsusi detaldan ibarət olmayan yeni vəsatət əsasında Mərkəz uşağı ilə görüşləri təyin etmək qərarına gəlmişdir. Sonuncu qərar ağılabatan müddətdə qəbul edilmiş (10 fevral 2010-cu il) və ərizəçilərə ilk təyin edilmiş 19 fevral 2010-cu il tarixdə görüşdə bir-birini görmək imkanı yaratmışdır.

96. Belə olan halda, Məhkəmə müəyyən edir ki, Dövlət ərizəçilərin 30 iyul 2009-cu il tarixdən 19 fevral 2010-cu il tarixlər arasında atanın qızı ilə görüşə bilməməsi faktına görə cavabdeh ola bilməz.

97. Birinci ərizəçinin uşağı ilə bağlı görüş hüquqları daha sonra Mərkəzin 17 mart 2010-cu il tarixli qərarı ilə müəyyən edilmişdir (bununla bağlı vəsatəti verdiyindən 12 gün sonra). Bu qərara əsasən, birinci ərizəçiyə ayın iki həftəsonu qızı ilə qalmaq icazə verilmişdir.

98. Yeni görüş qaydaları, Mərkəz tərəfindən ərizəçilərin görüş vaxtlarını artırıdaraq, atası ilə qaldığı iki həftəsonu istisna olmaqla, birgə yaşamaq üçün imkan yaratdığından 07 mart 2011-ci il tarixədək davam etmişdir. Bu qərar birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən atanın himayə hüquqları ilə bağlı iddia tələbinin rədd edilməsi barədə qərar qəbul edildikdən sonra qəbul edilmişdir. Məhkəmələr tərəfindən bildirilmişdir ki, valideynlər artıq gərginliyi aradan qaldırmağın uşağın yüksək maraqlarına xidmət etməsini anlamışlar. Himayə hüququ ilə bağlı qərarın nəticəsini nəzərə alaraq, Mərkəzin 30 iyul 2009-cu il tarixli qərarı artıq qüvvədən düşmüş hesab edilmiş və birinci ərizəçi uşağın üzərində himayə hüquqlarını bərpa etmişdir (10 may 2007-ci il tarixli qərarla müəyyən edildiyi kimi).

99. Ali Məhkəmənin qərarına gəldikdə isə, işin halları ilə bağlı Ali Məhkəmənin məhdud yurisdiksiyasını nəzərə alaraq, Məhkəmə qeyd edir ki, Ali Məhkəmənin qərarı aşağı instansiya məhkəmələri tərəfindən müəyyən edilmiş faktlara və sübutlara əsaslanmışdır. Ali Məhkəmə hesab etmişdir ki, aşağı instansiya məhkəmələri "işin müəyyən edilmiş faktlarına maddi hüquq normalarını düzgün olmayaraq tətbiq etmişdir". Birinci ərizəçinin atanın uşağı ilə təyin edilmiş görüşlərdən imtina etməsini qərarının "fundamental, ən vacib və həlledici əsası" kimi müəyyən edərək, Ali Məhkəmə hesab etmişdir ki, "[ataya] himayənin verilməsi azyaşlı S.-in yüksək maraqlarına xidmət edəcəkdir." Məhkəmə, uşağın yüksək maraqlarına əhəmiyyət verildiyindən, bu əsaslandırmanı qəbul edir.

100. Qərar birinci ərizəçiyə göndərildikdən sonra Mərkəz valideynlərin birgə razılığı əsasında yeni yaşayış qaydaları müəyyən etmişdir (bax yuxarıda 40-cı bəndə). Bu Ailə Qanununun 76-cı maddəsinə və milli presedent-hüququna müvafiq olmuşdur (valideynlər valideynlik hüquqlarını qarşılıqlı və fikir birliyi içində həyata keçirir). Hazırkı qərara əsasən, ərizəçilər bir həftə ərzində birgə yaşayacaqlar, lakin uşaq həftəsonu atası ilə birgə qalacaqdır. Bu qərar hal-hazırədək qüvvədədir və ərizəçilər tərəfindən mübahisələndirilməmişdir.

101. Beləliklə, yuxarıda qeyd edilənləri nəzərə alaraq Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçilərin Konvensiyanın 8-ci maddəsi ilə qorunan şəxsi və ailə həyatına hörmət hüquqları pozulmamışdır.

BU ƏSASLARA GÖRƏ MƏHKƏMƏ:

1. Ərizəni yekdilliklə qəbul edilən *elan edir*,

2. İki səsə qarşı beş səslə *qərara alır ki*, Konvensiyanın 8-ci maddəsi pozulmamışdır.

André Wampach
Katib müavini

Ledi Bianku
Sədr